

Teresa Taskinen

KOIRIEN HYÖDYNTÄMINEN LASTEN- SUOJELUN SIJAISHUOLLOSSA

Nuorten Väylän työntekijöiden kokemuksia

Opinnäytetyö

Humanistisen alan ammattikorkeakoulututkinto

Yhteisöpedagogikoulutus

2024

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi (AMK)
Tekijä	Teresa Taskinen
Työn nimi	Koirien hyödyntäminen lastensuojelun sijaishuollossa
Toimeksiantaja	Nuorten Väylä
Vuosi	2024
Sivut	35 sivua, liitteitä 5 sivua
Työn ohjaaja	Lassi Pöyry

TIIVISTELMÄ

Tässä opinnäytetyössä haluttiin selvittää Nuorten Väylän työntekijöiden kokemuksia koirien hyödyntämisestä osana omaa työtään. Tavoitteena oli selvittää, miten työntekijät kokevat koirien läsnäolon vaikuttavan nuoriin ja arkeen lastensuojelun sijaishuollossa.

Opinnäytetyön tausta on opinnäytetyön tekijän omassa kiinnostuksessa koirien hyödyntämisestä. Tutkimuksen näkökulmaa muokattiin tilaajan toiveiden mukaisesti. Opinnäytetyön tilaaja oli Nuorten Väylä, joka on yksityinen lastensuojelun sijaishuoltoa tarjoava yritys Kouvolassa.

Tutkimusote oli laadullisen eli kvalitatiivisen sekä määrällisen eli kvantitatiivisen välimuoto. Pääpaino on kuitenkin laadullisessa tutkimuksessa. Tiedonkeruumenetelmänä käytettiin kyselylomaketta, joka lähetettiin kaikkien työntekijöiden sähköpostiin. Sitä täydennettiin kahdella teemahaastattelulla, jotka tehtiin Teamsin välityksellä.

Opinnäytetyön tuloksissa nousi esiin koirien toimivan arkielämän taitojen harjoittajina. Koirien myös koettiin helpottavan nuoren ja aikuisten välisen luottamuksen ja keskusteluyhteyden syntymistä. Tuloksissa nousi esiin myös koiran aiheuttavan joissakin tilanteissa lisätyötä työntekijöille. Myös erilaiset vaara- ja väkivaltatilanteet nousivat esiin, ja varsinkin epävarmuus koirien reaktioista niissä tilanteissa. Vastaajat toivat esiin toiveitaan kouluttautua enemmän, jotta voisivat hyödyntää koiria paremmin omassa työssään.

Tutkimuksen vastaajajoukko oli pieni, joten saadut tulokset eivät ole yleistettävissä. Mutta niiden avulla saadaan luotua jonkinlainen kuva koirien hyödyntämisestä osana lastensuojelun sijaishuoltoa.

Asiasanat: koirat, koira-avusteisuus, eläinavusteinen, lastensuojelu, sijaishuolto

Degree title	Bachelor of Humanities
Author	Teresa Taskinen
Thesis title	Utilization of dogs in child welfare foster care
Commissioned by	Nuorten Väylä
Time	2024
Pages	35 pages, 5 pages of appendices
Supervisor	Lassi Pöyry

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to investigate the experience of Nuorten Väylä's employees on using dogs as part of their own work. The goal was to find out how employees feel the use of dogs affects young people and everyday life in child protection foster care.

The background of the thesis is my own interest in the utilization of dogs, which was modified according to the client's wishes. This thesis was commissioned by Nuorten Väylä, which is a private child protection foster care company in Kouvola.

The research approach was a mixture of qualitative and quantitative methods. However, the focus was on qualitative methods. The data collection method was a questionnaire that was sent to all employees' e-mails. In addition, there were a few themed interviews that were conducted via Teams.

The results of the study were generally in favour of the presence of dogs, but a few points emerged that should be paid more attention to. Training in the use of dogs was also considered very important in many responses.

The survey's respondent group was small, so the results obtained cannot be generalized. However, one can create some sort of picture of the use of dogs and their role in child welfare foster care.

Keywords: dogs, dog assistance, animal assistance, child welfare, foster care

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	ELÄINAVUSTEISUUS.....	7
2.1	Eläinavusteisuus/eläinavusteinen toiminta.....	7
2.2	Koirien hyödyntäminen.....	9
3	LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO.....	10
3.1	Lastensuojelu.....	10
3.2	Sijaishuolto.....	12
3.3	Nuorten Väylä.....	14
4	AIKAISEMPI TEORIATieto KOIRIEN HYÖDYNTÄMISESTÄ.....	14
5	TOTEUTUS.....	18
5.1	Tutkimuksen kohde ja tutkimuskysymys.....	18
5.2	Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä.....	19
5.3	Aineistojenkeruuprosessi.....	22
5.4	Aineisto ja analyysi.....	23
6	TULOKSET.....	25
6.1	Vastaajien tausta.....	25
6.2	Positiiviset vaikutukset.....	26
6.3	Negatiiviset vaikutukset.....	28
6.4	Muutokset.....	29
7	YHTEENVETO.....	30
7.1	Johtopäätökset ja pohdinta.....	30
7.2	Prosessin luotettavuus.....	31
7.3	Jatkoehdotukset Nuorten Väylälle.....	32
7.4	Jatkotutkimusehdotukset.....	33
	LÄHTEET.....	34
	LIITTEET	

Liite 2. Teemahaastattelurunko

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tutkin, kuinka koiria voidaan hyödyntää osana lastensuojelun sijaishuoltoa. Käsittelen aluksi teoriapohjaa koirien hyödyntämisestä, jonka jälkeen käyn läpi kyselyä liittyen henkilöiden omiin kokemuksiin koirien hyödyntämisestä. Havainnoin myös lastensuojelun sijaishuollossa olevia nuoria heidän toimiessaan erilaisten koirien seurassa sekä miten se näkyy heidän käytöksessään verrattuna ilman koiria olevaan käytökseen.

Opinnäytetyön tilaajana oli Nuorten Väylä, joka on yksityinen sijaishuollon laitos. Heillä on aikaisemminkin ollut koiria mukana heidän työssään, joten opinnäytetyöni aihe palvelee heidän työtään. Heiltä tuli myös toive siitä, mistä näkökulmasta lähestyn koira-avusteisuutta tässä opinnäytetyössä. Nuorten Väylän työntekijöiltä tuli pyyntö, että tutkin asiaa siitä näkökulmasta, miten koiran läsnäolo vaikuttaa nuorten käytökseen erilaisissa tilanteissa. Havainnoin nuoria niin yksilö- kuin ryhmätilanteissa. Hyviä esimerkkejä näistä tilanteista ovat viikoittaiset yhteisöpalaverit sekä omaohjaajakeskustelut.

Koiria hyödynnetään jo monissa erilaissa ammateissa, kuten poliisissa, armeijassa, tullissa, kuntouksessa sekä paimenuksessa, työntekijöiden apuna. Tämä seikka oli yhtenä lähtökohtana tutkimuksen aloittamisena. Toisena lähtökohtana oli omat kokemukset koirien läsnäolon vaikutuksista erilaisiin nuoriin. Koiran läsnäololla voi olla hyvin erilainen vaikutus eri ihmisiin, joten se on hyvä ottaa huomioon. Aikaisempien huomioiden mukaan osa pelkää koiria, osa rauhoittuu koiran läsnäolosta ja osa vilkastuu. Joillakin henkilöillä ei käytöksessä tai olemuksessa ilmene suuria muutoksia sen välillä, milloin koira on mukana ja milloin ei ole.

Keskeisiä käsitteitä tässä opinnäytetyössä ovat eläinavusteisuus, koirat, koira-avusteisuus sekä lastensuojelun sijaishuolto. Jokaisella näillä käsitteillä on oma merkityksensä opinnäytetyön kannalta.

2 ELÄINAVUSTEISUUS

2.1 Eläinavusteisuus/eläinavusteinen toiminta

Suomessa ei ole vielä virallisia standardeja eläinavusteiselle toiminnalle, joten toiminta on monin paikoin hajanaista. Tämä tuo hankaluuksia ammatillisella työkentällä, sillä työkenttä on hyvin laaja sekä moniammatillinen. Eläinavusteisuuden perusajatus Suomessa voidaan kuitenkin tiivistää mielekkään ja tarkoituksenmukaisen toiminnan tarjoamiseen osana asiakkaalle suunnattua kuntoutus- ja kasvuprosessia sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoa. (Kahilaniemi 2020, 10–11.)

Eläinavusteisella interventiolla tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla pyritään vaikuttamaan yksilön tai ryhmän terveydentilaan tai käytökseen. Keskeisenä toimintamuotona on eläimen hyödyntäminen tavalla tai toisella. Toiminta on suunnitelmallista, tavoitteellista sekä kasvatus-, sosiaali- tai terveysalan ammattilaiset dokumentoivat sitä. Intervention harjoitteita voidaan tehdä joko eläimen läsnä ollessa tai muuten yhdistää eläintä toimintaan mukaan. (Kahilaniemi 2020, 47.)

Eläinavusteinen toiminta (Animal-Assisted Interventions, AAI) on kattokäsite eläinavusteisuudelle. AAI voidaan jakaa eri alamuotoihin, joita ovat

- eläinavusteinen vapaaehtoistoiminta (Animal-Assisted Activity, AAA).
- eläinavusteinen terapia (Animal-Assisted Therapy, AAT).
- eläinavusteinen opetus/pedagogiikka (Animal-Assisted Education/Pedagogy, AAE/AAP).
- eläinavusteinen sosiaalityö (Animal-Assisted social work, AASW). (Ikäheimo 2013, 1; Kahilaniemi 2020, 19.)

Eläinavusteinen vapaaehtoistoiminta on nimensä mukaisesti vapaaehtoistoimintaa, jossa hyödynnetään eläimiä osana toimintaa, joka painottuu pääasiassa yksittäisiin vierailuihin erilaisissa paikoissa. Eläimen ohjaaja voi olla joko koulutettu ammattilainen tai vapaaehtoinen. Tässä toimintamuodossa toiminta ei ole tavoitteellista eikä sitä dokumentoida. Toiminta pohjautuu spontaanuuteen, joten sitä ei myöskään voida etukäteen suunnitella. Vapaaehtoistoimin-

nassa myös käyntien pituus vaihtelee hyvin paljon. Eläinavusteinen vapaaehtoistoiminta mahdollistaa asiakkaan motivoinnin ja hyvinvoinnin kehittämisen eri tavalla kuin vapaaehtoistoiminnalla muutoin. Esimerkkejä eläinavusteisesta vapaaehtoisuudesta ovat kaverikoirat sekä eri eläinten, kuten kaniin ja kanojen vierailut erilaisissa hoitolaitoksissa ja yksiköissä. (Ikäheimo 2013, 1; Kahilaniemi 2020, 19–20.)

Eläinavusteinen terapia on tavoitteellista toimintaa, jossa eläin on tärkeässä osassa henkilön hoitoprosessissa. Siinä toimintaa raportoidaan ja dokumentoidaan eri tavoin, toimintaa suunnitellaan ja sille luodaan selkeät tavoitteet. Myös käyntien pituus on tiedossa etukäteen. Eläinavusteisessa terapiassa eläimen ohjaajan tulee olla koulutettu terveydenhuollon tai sosiaalialan ammattilainen, jolla erityinen asiantuntijuus toimintaan liittyen. Suomalaisessa käsitteistöissä eläinavusteisen terapian alle kuuluvat myös terveydenhuollon eläinavusteisesti interventiot, maailmanlaajuisesti siitä on kuitenkin oma käsite Animal-Assisted Health Care. Eläinavusteinen terapia voi olla esimerkiksi toimintaterapiaa, fysioterapiaa, psykoterapiaa, perheterapia tai yleisesti terveydenhuollon palveluita. Lähes kaikkiin terveydenhuollon palveluihin ja terapioihin on mahdollista yhdistää eläinavusteisuutta. (Ikäheimo 2013, 1; Kahilaniemi 2020, 19–20.)

Eläinavusteinen opetus/pedagogiikka tapahtuu erilaisissa oppilaitoksissa, päiväkodeissa tai muissa oppimis- ja kasvu ympäristöissä. Siinä asiaan perehtynyt asiantuntija, kuten opettaja käyttää eläintä apunaan oppilaan kasvun ja oppimisen tukena. Toiminta on monin tavoin samantyyppistä, kuin eläinavusteinen terapia, mutta kuitenkin eroaa siitä. Tässä toimintamuodossa koirat nousevat muiden eläinten ohi monin paikoin, niiden mukana tuomisen helpouden takia. Koira voi lisätä oppilaiden motivaatiota opiskeluun sekä lisätä kouluviihtyisyyttä. Esimerkki eläinavusteisesta pedagogiikasta on lukukoirat, joiden avulla lapset voivat opetella lukemista ilman arvostelua. Myös koulukoirat ovat osa eläinavusteista pedagogiikkaa. (Ikäheimo 2013, 1; Kahilaniemi 2020, 19–20; Järvi & Ikäheimo 2020, 12.)

Eläinavusteinen sosiaalityö on sosiaalialan ammattilaisen toteuttamaa tavoitteellista, suunnitelmallista sekä dokumentoitua toimintaa. Sitä voidaan

hyödyntää erilaisiin terapeuttisiin tarkoituksiin. Näitä ovat esimerkiksi empatiakyvyn, itsesäätelyn ja sosiaalisten taitojen kehittäminen, kiusaamisen torjunta, eristyneisyyden vähentäminen sekä henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin parantaminen. Näissä tilanteissa koira voi toimia asiakkaalle luottamusta ja turvallisuuden tunnetta lisäävänä tekijänä, jolloin hänen voi olla helpompi luoda turvallinen kiintymys niin koiraan kuin terapeuttiinkin. Esimerkkejä eläinavusteisesta sosiaalityöstä ovat sosiaaliohjaus, sosiaalityö sekä lastensuojelu. Esimerkiksi lapset ja nuoret, jotka ovat kokeneet paljon vastoinkäymisiä tai ongelmia, kuten perheväkivaltaa, hyväksikäyttöä, huonoa kohtelua tai mielenterveydellisiä ongelmia, voivat hyötyä paljonkin eläinavusteisesta sosiaalityöstä. (Kahilaniemi 2020, 47; Animals ... s.a.)

2.2 Koirien hyödyntäminen

Koiria käytetään monissa ammateissa ihmisen työn tukena. Tällaisia koiria voidaan kutsua hyötykoiriksi. Hyötykoirat voidaan karkeasti jaotella virkakoiriksi, virkakoiria avustavissa tehtävissä toimiviksi koiriksi sekä henkilökohtaisiksi hyötykoiriksi. Virkakoiria ovat poliisikoirat, rajakoirat, vankilakoirat, tullikoirat sekä sotakoirat. Virkakoiria avustavia koiria ovat jälkikoirat sekä pelastuskoirat. Henkilökohtaisia hyötykoiria ovat avustajakoirat, opaskoirat, hypokoirat, kuulo- ja tukikoirat, Ressu-tukikoirat, kennelliiton kaverikoirat sekä kasvatus- ja kuntoutuskoirat. (Hyötykoirat s.a.) Myös paimennus on monen koiran työtä. Koirat paimentavat esimerkiksi lampaita ja nautoja. Paimenet itse kokevat, etteivät pystyisi pitämään yhtä suurta laumaa ilman, että heillä olisi koira paimennuksessa mukana. (Koskinen 2017)

Kasvatus- ja kuntoutuskoirat voivat työskennellä monissa erilaisissa ympäristöissä, esimerkiksi sairaaloissa, lastensuojelussa, päiväkodeissa ja kouluissa sekä vanhainkodeissa. Koirat ovat kasvatus-, sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilaisten omia koiria, joita he hyödyntävän osana omaa työtään. Kasvatus- ja kuntoutuskoirat on koulutettu toimimaan tietynlaisissa ympäristöissä. Myös omistajilla tulee olla koulutustaustaa koiran käytöstä työparina. (Kasvatus- ja kuntoutuskoirat, s.a.; Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2022a.)

Kasvatus- ja kuntoutuskoirille tehdään soveltuvuustesti ennen kuin niitä voidaan käyttää työssä. Soveltuvuustestillä varmistetaan koiran sopivuus juuri

kyseessä olevaan toimintaan. Koiran koolla ja rodulla ei ole merkitystä sopivuuteen, vaan koiran luonteen ja muiden ominaisuuksien tulee sopia kasvat- ja kuntoutustyöhön. Kun soveltavuustestillä on testattu koiran sopivuus toimintaan, tulee koirakon harjoitella oikeassa työympäristössä työnäyttöä varten. Näytössä koirakko todistaa, että se osaavat toteuttaa turvallisesti ja laadukkaasti koira-avusteista työtä. Kun soveltavuustesti ja työnäyttö on suoritettu sekä ohjaaja on suorittanut Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n täydennyskoulutuksen, saa koirakko oikeuden käyttää Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä liivejä sekä käyttää nimikettä kasvatuskoira tai kuntoutuskoira. (Kasvatus- ja kuntoutuskoirat, s.a.; Koirat kasvatus ja kuntoutustyössä ry 2022a)

Muutamit erilaiset tahot tarjoavat koulutuksia kasvatus- ja kuntoutuskoirille. Yksi näistä tahoista on vuonna 2010 perustettu Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. Sen perustivat kasvatus- ja kuntoutusalojen ammattilaiset. Yhdistyksen tavoitteena on tukea koira-avusteista kasvatus- ja kuntoutustyötä, yhdistää koira-avusteisuudesta kiinnostuneita ammattilaisia, edistää tietoisuutta ammatillisesta ja tavoitteellisesta koira-avusteisesta työstä sekä tarjota vertaistukea ja täydennyskoulutusta. Täydennyskoulutusta järjestetään yhteistyössä Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa (Koiravusteinen kasvatus- ja kuntoutustyö täydennyskoulutus 10 op). Vaikka yhdistys kouluttaakin koira-koita toimimaan, toimii jokainen työntekijä soveltaen oppimaansa omaan työympäristöönsä. (Koirat kasvatus ja kuntoutustyössä ry 2022a.; Latvala-Sillman 2018, 96.)

3 LASTENSUOJELUN SIJAISHUOLTO

3.1 Lastensuojelu

Lastensuojelulla pyritään turvaamaan lapsen oikeus turvalliseen ja tasapainoiseen kasvuympäristöön ja kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Sitä säädelään lastensuojelulilla. Lastensuojelussa tuetaan vanhempia heidän kasvatustehtävissään, mikäli tilanne niin vaatii. Hyvinvointialueiden tulee huolehtia lastensuojelupalveluiden järjestämisestä, myös kunnilla on omat vastuunsa lastensuojelun järjestämisessä. (Lastensuojelun käsikirja 2023; Lastensuojelu s.a.)

Lastensuojelun tehtävänä on edistää lasten hyvinvointia sekä ehkäistä erilaisia ongelmia. Lastensuojelussa huolehditaan lapsen elinympäristön turvallisuudesta ja lapsen mahdollisuuksista virikkeelliseen toimintaan, kuten leikkiin sekä minkälainen kasvuympäristö ja lähiyhteisöt lapsella on vanhempien lisäksi. Lastensuojelu on kaikkia viranomaisia ja kansalaisia koskettavaa toimintaa. Sillä on kuitenkin kolme perustehtävää, jotka ovat vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä, lasten yleisiin kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen sekä varsinainen lasten suojeleminen. (Lastensuojelun käsikirja 2023.)

Lastensuojelun menetelmiä ovat ehkäisevä lastensuojelu, avohuolto, kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto ja jälkihuolto. Ehkäisevää lastensuojelua järjestetään silloin, kun lapsi tai perhe ei ole vielä lastensuojelun asiakas, muissa on jo lastensuojelun asiakkuus. Ehkäisevässä lastensuojelussa edistetään ja turvataan lapsen kehitystä, kasvua ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Esimerkiksi koulussa, päiväkodissa ja äitiys- ja lastenneuvolassa tarjottava tuki ja erityinen tuki kuuluvat ehkäisevään lastensuojeluun. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 3. a §, Lastensuojelun käsikirja 2023; Lastensuojelu s.a.)

Avohuolto on ensisijainen lastensuojelun muoto. Avohuollon tukitoimia tulee järjestää heti kun lastensuojelun tarve tulee esille. Tukitoimet pyritään järjestämään yhteistyössä lapsen, vanhempien ja muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. Tukitoimet voivat olla esimerkiksi tukea ongelmatilanteen selvittämiseen, tehostettua perhetyötä, perhekuntoutusta tai lapsen tukemista koulussa, myös avohuollon sijoitus on mahdollista. Mikäli avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen tai perheen tarpeelle riittäviä, lapsi tulee ottaa huostaan. (Lastensuojelulaki, 36. §; Lastensuojelun käsikirja 2023; Lastensuojelu s.a.)

Lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti korkeintaan 30 päiväksi mikäli hän on välittömästi vaarassa joko oman tai lähipiirinsä toiminnan seurauksena. Esimerkiksi lapsen turvallisuutta ja terveyttä vaarantavia tilanteita ovat hänen oma itsetuhoinen käytöksensä tai päihteiden käyttö, vanhemmat voivat olla väliaikaisesti kykenemättömiä huolehtimaan lapsestaan tai kodin olosuhteet/puutteet huolenpidossa vaarantavat lapsen terveyden sekä kehityksen. Päätöksen kiireellisestä sijoituksesta ja sen lopettamisesta tekee aina sosiaalityöntekijä,

jolla on ammatillinen kelpoisuus. Kiireellisen sijoituksen aikana tulee tehdä päätös sen lopettamisesta tai jatkamisesta, huostaanotosta tai tehdä hakemus huostaanotosta hallinto-oikeudelle. Mikäli 30 päivän aikana ei pystytä selvittämään lapsen tilannetta tarpeeksi hyvin, voidaan kiireellistä sijoitusta jatkaa maksimissaan 30 päivällä. (Lastensuojelulaki, 38–40§; Lastensuojelun käsikirja 2023; Lastensuojelu s.a.)

Huostaanotto tarkoittaa, että viranomaisille siirtyy vastuu lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Se on viimesijaisin keino turvata lapsen kasvu ja kehitys. Lapsen huostaanotto on hyvinvointialueen velvollisuus, mikäli lapsi vaarantaa vakavasti omaa terveyttään tai kehitystään tai puutteet lapsen huolenpidossa ja kasvuolosuhteissa vaarantavat lapsen terveyttä ja kehitystä. Kuitenkin huostaanottoon ja sijaishuoltoon voidaan ryhtyä vain, mikäli sijaishuolto on lapsen edun mukaista ja avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä tai lapsen edun mukaisia. (Lastensuojelulaki, 40–43§; Lastensuojelun käsikirja 2023; Lastensuojelu s.a.)

Jälkihuolto on vähintään puoli vuotta kestäneen sijaishuollon tai pitkän avohuollon sijoituksen jälkeen tarjottava kokonaisvaltainen tuki lapselle tai nuorelle. Sen tarkoituksena on tukea kotiutumista sijaishuollosta sekä hänen itsenäistymistään auttamalla itsenäisen arjen ja aikuisuuden taitoja. Jälkihuoltoon kuuluu myös perheen tukeminen lapsen kotiutuessa sijaishuollosta. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy siinä vaiheessa, kun sijoituksen loppumisesta on kulunut viisi vuotta tai viimeistään kun nuori täyttää 23-vuotta. (Lastensuojelulaki, 75§; Lastensuojelun käsikirja 2023; Lastensuojelu s.a.)

3.2 Sijaishuolto

Lastensuojelun sijaishuolto on yksi lastensuojelulaissa määritellyistä lastensuojelun muodoista. Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuollossa olevat lapset ovat huostaanotettuja, kiireellisesti sijoitettuja tai väliaikais määräyksen nojalla sijoitettuja. Sijoitus on mahdollista tapahtua myös avohuollon tukitoimena tai osana jälkihuoltoa. Lisäksi sijaishuollossa lapsi voidaan sijoittaa enintään kuuden kuukauden

ajaksi vanhempien tai muun huoltajan kasvatukseen ja hoitoon, tällainen tilanne voi olla esimerkiksi lapsen kotiutuminen kodin ulkopuolisesta sijoituksesta, jotta voidaan varmistaa lapsen kasvun ja kehityksen jatkumisen myös kotiuduttua. (Lastensuojelulaki, 49.§; Lastensuojelun käsikirja 2023.)

Sijaishuollossa lapsi voidaan sijoittaa perhehoitoon (ensisijainen), ammatilliseen perhekotiin, lastensuojelulaitokseen tai johonkin muuhun paikkaan, jossa voidaan toteuttaa lapsen tarpeen mukaista hoitoa. Perhehoidolla tarkoitetaan lapsen hoidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa. Tavoitteena perhehoidossa on tarjota lapselle mahdollisuus kodinomaiseen kasvuympäristöön. Ammatillinen perhekoti on sijaishuollon muotona perhehoidon ja laitoshoidon välissä. Toiminnan lähtökohdat ovat samanlaiset kuin perhekodeilla, mutta ammatillisissa perhekodeissa pystytään tarjoamaan vahvempaa osaamista eri aihepiireihin. Vahva osaaminen mahdollistaa myös erityistä hoitoa tarvitsevien lasten ja nuoren ottamisen ammatilliseen perhekotiin. Lastensuojelulaitoksia ovat lastenkodit, koulukodit, vastaanottokodit sekä nuorisokodit. Näitä lastensuojelulaitoksia ylläpitävät valtio, yksityiset yhteisöt sekä hyvinvointialueet. Lastensuojelulaitokseen nuoret päätyvät siinä tilanteessa, jos heidän tarpeisiinsa ei voida vastata muulla sijaishuollon keinoilla. (Lastensuojelun käsikirja 2023).

Sijaishuoltoapaikan valintaan vaikuttavat monet erilaiset tekijät. Näitä tekijöitä ovat sijoituksen syyt ja perusteet, sijaishuoltoapaikan kyky vastata lapsen tai nuoren tarpeisiin, lapsen/nuoren ikä, sisarussuhteet, lähiverkosto, lapsen terveyden tilanne, tuen tarpeet, sijoituspaikan sijainti, lapsen/nuoren kiintymyssuhteet, koulunkäynti ja harrastukset sekä kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta. Perhehoito on pyrkimyksenä kaiken ikäisille nuorille, mutta varsinkin pienten lasten olisi tärkeää päästä perhehoitoon. Vastuu lapsen sijoituksesta on lapsen vastaavalla sosiaalityöntekijällä, mutta lopullisen päätöksen tekee johtava viranhaltija tai hänen nimeämänsä sosiaalityöntekijä. Kiireellisessä tilanteessa sijoituksen valmistelu sekä päätöksen teko kuuluu hyvinvointialueen delegointiratkaisun mukaisen sosiaalityöntekijän viranhaltijan vastuulle. (Lastensuojelulaki, 50.§; Lastensuojelun käsikirja 2023.)

3.3 Nuorten Väylä

Nuorten Väylä on vuonna 2016 perustettu perheyritys, joka järjestää lasten-suojelua. Nuorten Väylällä on kaksi sijaishuollon yksikköä, Tirvalla ja Kuusankoskella, joissa molemmissa on kaksi osastoa. Yrityksen toimintaperiaatteita ovat nuorten kuuleminen ja arvostaminen eli nuori saa olla mukana ja osallistuvana omassa elämässään, häntä koskevilla päätöksillä sekä tulevaisuuden suunnittelussa. Muita toimintaa ohjaavia asioita ovat yrityksen arvot, jotka ovat: nuori mukana arjessa, innostava yhteisö kaikille, parempi tulevaisuus sekä lupa olla turvallisesti minä. Nämä kaikki näkyvät heidän jokapäiväisessä toiminnassaan monin eri tavoin, kuten siinä että haasteisiin etsitään yhdessä ratkaisua, jokaisella nuorella on oikeus omaan tilaan ja rauhaan sekä tiiviin yhteistyön merkitys jokapäiväisessä toiminnassa. (Nuorten Väylä, s.a.)

Tirvan yksikössä toimii kuntoutusosasto sekä pysäytys- ja arviointiosasto. Kuntoutusosastolla tehdään nimensä mukaisesti pitkäaikaista ja tavoitteellista hoitoa ja kuntoutusta. Siellä harjoitellaan yhdessä arkielämän taitoja, työste-tään ongelmia sekä tuetaan vahvasti koulunkäyntiä. Pysäytys- ja arviointi-osastolla tavoitteena on pysäyttää haitalliset elämäntavat sekä kohdentaa elä-män suunta uusiin elämäntapoihin ja mielenkiinnon kohteisiin. Siellä myös sel-vitetään mikä on nuoren kannalta paras tapa edetä ja pohditaan yhdessä nuo-ren kanssa jatkosuunnitelmaa. Kuusankosken toimipisteessä toimivat Jiippi ja Satama. Jiipissä keskitytään voimavaroihin ja panostetaan tavoitteelliseen kasvatukseen, ohjaukseen ja koulutukseen sekä arjen- ja elämäntaitoihin. Siellä arki on hyvin suunniteltua ja järjestelmällistä. Satama on erikoistunut psykiatriseen osaamiseen. Sielläkin pystytään tarjoamaan apua akuuteissa ti-lanteissa. (Nuorten Väylä s.a.)

4 AIKAISEMPI TEORIATieto KOIRIEN HYÖDYNTÄMISESTÄ

Koirat vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin monin eri tavoin. Päivittäinen ulkoilut-taminen lisää omistajan fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia, lisäksi koira tuo ryt-miä ja iloa arkeen. Ihmisen ja koiran välisestä vuorovaikutuksesta hyötyvät molemmat osapuolet, sillä niin ihmisillä kuin koirillakin erittyy aivoihin oksitosii-nia eli rakkaushormonia positiivisessa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa.

Tämän lisäksi koiran seura ja koskettaminen vähentävät kortisolin eli stressihormonin määrää kehossa. (Latvala-Sillman 2018, 12–13; Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry, 2022b.)

Koira vaikuttaa fyysiseen, psyykkiseen sekä sosiaaliseen hyvinvointiin, jopa huomaamatta. Fyysisiin vaikutuksiin kuuluvat oksitosiinipitoisuuden nousu ja kortisolipitoisuuden lasku, verenpaineen lasku, yli- ja alivirittyneen aistijärjestelmän siedättäminen sekä kuntoutumisen edistäminen. Psyykkisiä vaikutuksia ovat motivointi ja positiivinen (sanaton) palaute, itsetunnon kohentuminen sekä oppimisen ja opiskelun helpottuminen. Sosiaalisia vaikutuksia ovat keskustelun aloittamisen helpottaminen, ryhmäytymisen nopeuttaminen sekä yksilön ryhmään tuleminen helpottaminen. (Latvala-Sillman 2018, 23.)

Tutkimuksissa on näkynyt myös koiran positiivisen läsnäolon vaikutus masennus- ja ahdistuneisuusoireiden vähentämisessä. Tähän vaikuttavana tekijänä voidaan pitää sitä, että koira osaa lukea ihmisten tunteita ja jopa pienimpiä eleitä. Koira hakeutuu surullisen tai alakuloisen ihmisen lähelle ja tuo pelkälleen läsnäolollaan sekä fyysisellä läheisyydellä monelle lohtua. Koira voi myös helpottaa puhumista sellaiselle henkilölle, jolla on tunne-elämässään haasteita tai hankalia ihmiskohtauksia taustalla. Koira voi pelkällä läsnäolollaan saada puhumattoman nuoren puhumaan. Koira pystyy toimimaan emotionaalisenä tukena jo silloin, kun nuori ei vielä halua tai pysty käymään asioita läpi sanallisesti aikuisten kanssa. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2022b; Järvi & Ikkäheimo 2020, 49–51; Ahonen 2013, 185–190.)

Varsinkin erityisopetuksessa on huomattu koiran rauhoittava ja keskittymistä parantava vaikutus luokkatilanteissa. Koira voi mennä levottoman nuoren viereen ja painaa pään syliin, jolloin nuori jaksaa taas hetken paremmin keskittyä. Ahonen (2013) nostaa esiin oman pro gradu -työnsä aikana havainnoimiansa kokemuksia koirien läsnäolosta erityisluokassa. Luokassa ollut koira meni levottoman nuoren luo rapsuteltavaksi ja mikäli pelkkä rapsuttelu ei riittänyt koira haki omatoimisesti hinnan ja opettajan luvalla nuori sai lähteä koiran kanssa kävelemään muutamaksi minuutiksi. Oppilaat kokivat itsekin hyväksi, että koira toimi ns. luvallisena keskeyttäjänä tarkkaavaisuuden herpaantumisessa. Muu luokka ei häiriinny, mikäli opiskelun keskittymisen herpaantumisen voi siirtää koiraan. (Ahonen 2013, 190–192.)

Anttila ja Kanninen (2022) tuovat esiin koirien hyödyn oppimisen tukena sellaisilla oppilailla, joilla on vaikeuksia käyttäytymisen ja keskittymisen kanssa. He tuovat esiin koirien parantavan oppilaiden asenteita opiskelua kohtaan, lisäävän emotionaalista tasapainoa sekä kehittävän empatiakykyä. Samalla koira ennalta ehkäisi oppilaiden tunnepurkauksia sekä auttoi rauhoittumaan. (Anttila & Kanninen 2022.)

Eläimet eivät reagoi vain ihmisten tunteisiin, vaan tutkimuksissa on ilmennyt, että eläimet reagoivat myös toisten eläinten (pääasiassa saman lajin edustajien) tunnetiloihin. Eläin voi mennä lohduttamaan tai esimerkiksi sukimaan toista eläintä tämän ollessa alakuloinen. On todettu myös, että jos ihminen esimerkiksi harjaa hevosta myötäkarvaan samaan aikaan puhuen rauhoittavasti, tulee samaan tilanteeseen myös pian toinen lauman jäsen sukimaan toista hevosta tai ihmistä selkään tai niskaan. (Suvilehto 2022, 32–33.)

Kallion ja Rintamaa tutkivat koiran mukana oloa lastensuojelussa. Tutkimuksessa tuotiin esiin lastensuojelussa nousseet uudenlaiset haasteet, joihin pyritään vastamaan uusien työskentelymuotojen, kuten eläinavusteisuuden avulla. Heidän tutkimuksensa lähtökohtana oli, että koirat voivat antaa lastensuojelun asiakkaille jotakin sellaista mitä työntekijät eivät pysty. Kallio ja Rintamaa nostivat esiin koira-avusteisuuden positiivisia vaikutuksia lapsiin ja sitä, miten niitä voidaan hyödyntää lastensuojelutyössä. (Kallio & Rintamaa 2008, 227–228.)

Kallio ja Rintamaa (2008) haastattelivat neljää lastensuojelun ammattilaista, jotka edustivat kolmea eläinavusteisuuden työskentelymuotoa. Heidän tutkimuskohteinansa olivat perhetyöntekijä, jonka työparina on koira, Hali-Bernit, jotka vierailevat mm. lastenkodissa sekä ammatillinen perhekoti, jossa koira on arjessa mukana osana perhettä. Kukin haastattelu oli hyvin erilainen toisiinsa verrattuna, mutta jokaista tutkimuskohdetta yhdisti koiran läsnäolo jossakin muodossa. (Kallio & Rintamaa 2008, 227–228.) Hali-Bernit ovat koiria, jotka ovat suorittaneet testin sopivuudesta toimintaan. Ne pitävät halaamisesta sekä rapsutuksista. Hali-Bernejä voidaan kutsua kaikkialle, jossa halutaan kohdata ihmisystävällisiä koiria. Toiminta on vapaaehtoista eikä maksa tilaajalle mitään. (Suomen Sveitsinpaimenkoirat ry s.a.)

Kallion ja Rintamaan (2008) haastattelujen Hali-Bernit vierailivat pienten lasten vastaanottokodissa sekä lastenkodissa, jolloin lapset saivat silittelä ja hailailla niitä, tehdä temppuja koirien kanssa sekä taluttaa niitä. Perhetyöntekijän työparina koira toimii jännityksen vähentäjänä sekä stressitasojen laskijana. Ammatillisessa perhekodissa koira on perheenjäsen, eikä koiran läsnäoloa hyödynnetä tarkoituksella. (Kallio & Rintamaa 2008, 227–228.)

Kaiken kaikkiaan jokainen teemahaastatteluihin vastannut työntekijä toi esiin, että koiran kanssa on mahdollista aikaan saada sellaisia vastauksia, joita ei ilman koiraa olisi mahdollista saada. Kallio ja Rintamaa nostivat tutkimuksessaan esiin, ettei koira-avusteinen toiminta sovi kaikille koirille eikä kaikille ihmisillekään. He painottivat sitä, että on tärkeää valita sellainen työmuoto, joka sopii juuri sille toiminnalle ja asiakkaalle. (Kallio & Rintamaa 2008, 228–229.)

Latvala-Sillman (2018) tuo kirjassaan esiin kuinka koira voidaan hyödyntää lastensuojelutyössä. Hän nostaa esiin koiran voivan helpottavan uuden nuoren sopeutumista yksikköön. Nuori voi luoda aluksi luottamussuhteen koiran kanssa, tämä sama suhde voi siirtyä vähitellen yksikön aikuisiin. Hän toteaa, että lastensuojelun piirissä olevilla lapsilla voi olla monenlaisia traumoja taustalla. Riippumatta siitä kuinka kodinomainen yksikkö on ja kuinka empaattisia ja mukavia työntekijät ovat, voi nuori rauhoittua helpommin, jos vierellä on koira, jonka rauhoittava hengitys auttaa myös nuorta rauhoittumaan. Koira myös toimii positiivisen läsnäolon ja huomion antajana sekä voi helpottaa nuoren luottamista aikuisiin. (Latvala-Sillman 2018, 43–44.)

Latvala-Sillman (2018) tuo esiin myös koiran toimisen kuntouttavan toiminnan välineenä. Nuoria voidaan osallistaa koiran arjen toimintoihin, kuten ruokkimiseen, ulkoiluttamiseen, raikkaan veden vaihtamiseen sekä liiallisen lian puhdistukseen. Nämä ovat vastaavia taitoja, joista nuorten tulee osata huolehtia tulevaisuudessa ja omassa elämässään. Monet nuoret ovat lisäksi vieraantuneet ulkona toimimisesta ja liikkumisesta, joten koira pystyy myös tuomaan iloa näihin hetkiin. (Latvala-Sillman 2018, 44.)

Fourpaws (s.a.) tuo esiin myös koiran läsnäolon haittapuolia, jotka tulee ottaa huomioon koira töihin otettaessa. Esiin nousee hyvinvoinnin, terveyden ja

turvallisuuden näkökulmat. Kaikki työntekijät eivät myöskään välttämättä ole aina samaa mieltä koiran läsnäolosta. Fourpawsin listauksessa nostettiin esiin allergiat, eläimestä ihmiseen siirtyvät sairaudet (zoonoosit), kaatumiset ja liukastumiset, koiran puremat tai naarmut sekä pelot ja kulttuuriset eroavaisuudet. Koira- ja kissa-allergioita esiintyy noin 10–20 % ihmisistä. Reaktioiden voimakkuudet vaihtelevat hyvin paljon, joten eläimen tuomien työpaikalle voi vaarantaa työntekijöiden turvallisuuden. Zoonoosit voivat siirtyä eläimestä ihmiseen. Esimerkiksi zoonooseja ovat raivotauti, silsa ja Lymen tauti. Ne pelottavat joitain ihmisiä, mutta koirien osalta zoonoosit ovat harvinaisia, varsinkin mikäli koira on rokotettu ja lääkitty asianmukaisesti loisten ehkäisemiseksi. (Fourpaws s.a.)

Kaatumis- ja liukastumisvaara tulee niin koirasta itsestään kuin myös siihen liittyvistä tavaroista, kuten hihnoista ja leluista. Varsinkin mikäli työntekijöissä on ikääntyneitä tai jotain liikkumista vaikeuttavia ongelmia, on riski kaatua tai liukastua koiran tavaroihin suurempi. Koiran puremat ovat suurin huolenaihe koirien läsnäolossa työpaikalla. Niiden vakavuus voi vaihdella, mutta purema ei koskaan ole hyväksi työympäristössä. Lisäksi koiran aiheuttamat naarmut voivat aiheuttaa vammoja työntekijälle tai omaisuudelle. (Fourpaws s.a.)

Jotkut työntekijät voivat myös pelätä koiria, joten koiran läsnä ollessa voi heillä on hyvinkin turvaton olo. Eikä tähän välttämättä auta koiran omistajan kertovan koiran olevan kiltti. Koira ei myöskään tunne muita työntekijöitä yhtä hyvin kuin omistajansa, joten mikäli sillä esiintyy pelkoa voi koira käyttäytyä eri tavalla kuin normaalisti. Viimeisenä tekijänä esiin nousee kulttuuriset erot. Koiria ei nähdä samalla tavalla kulttuureissa, esimerkiksi suurimmaksi osin koirat nähdään lemmikkeinä, mutta joissain kulttuureissa koira nähdään ulkoeläimenä, joka tuo tauteja. (Fourpaws s.a.)

5 TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen kohde ja tutkimuskysymys

Tutkimuksen kohteena on Nuorten Väylän työntekijät ja heidän kokemuksensa koirien hyödyntämisestä lastensuojelun sijaishuollossa. Koirien hyödyntämistä ei ole kunnolla tutkittu aikaisemmin lastensuojelussa, joten kohde valikoitui

sen perusteella. Opinnäytetyön tutkimuskysymys on ”Millaisia kokemuksia työntekijöillä on koirien hyödyntämisestä sijaishuollossa?”

5.2 Tutkimusote ja aineistonkeruumenetelmä

Opinnäytetyön tutkimusote on sekä kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta että kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta. Pääpaino on laadullisessa, mutta myös määrällinen nousee esiin. Aineiston pääasiallinen keruu tapahtuu työntekijöille lähetettävän sähköisen kyselylomakkeen avulla sekä haastattelemalla kahta työntekijää.

Tutkimuksen kohteena on pienehkö yritys, joten tutkimusaineistossa laatu on määrää tärkeämpää, joten opinnäytetyön tutkimusotteen pääpaino on laadullisessa. Vilkka (2021b) kuvaa, ettei tutkimuksen tavoitteena ole luoda samantyyppistä yleistettävyyttä kuin määrällisessä tutkimuksessa halutaan saada. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään enemmän vanhojen ajatusmallien kyseenalaistamiseen ja ilmiön selittämiseen ymmärrettävästi. Haluttuun lopputulokseen on siis mahdollista päästä myös pienellä tutkimusaineistolla, kunhan analysointi on perusteellista. (Vilkka 2021b, 121.) Juuri vanhojen ajatusten kyseenalaistaminen on suuressa osassa tätä opinnäytetyötä tehdessä, eli nostetaan esiin sitä, voiko koiria hyödyntää sijaishuollossa vai meneekö vanhojen ajatusmallien mukaan, ettei koirat kuulu tällaiseen. Vanhat ajatusmallit nousevat pääsääntöisesti esiin erilaisissa keskusteluissa sekä keskustelupalstoilla.

Laadullisen tutkimusmenetelmän avulla voidaan tarkastella ihmisten välisiä merkityksiä sekä sosiaalista merkitystä. Ne ilmenevät suhteina sekä merkityskokonaisuuksina, jotka ilmenevät ihmiseen kohdistuvina tai ihmisestä lähtöisinä tekoina, ajatuksina, yhteiskunnan rakenteina sekä päämäärien asettamisina. Merkityskokonaisuuksien avulla pyritään samaa selville mikä on ihmisen kuvauksia koetusta todellisuudesta. (Vilkka 2021b, 94.)

Laadullisessa tutkimusmenetelmässä nousee esiin kolme näkökulmaa tutkimuskohteeseen, jotka ovat konteksti, intentio (jota käsitellään tarkemmin luvussa 7.1.) ja prosessi. *Kontekstissa* otetaan huomioon ja kuvataan tekstiin, millaisiin yleisiin yhteyksiin tutkittava asia tai ilmiö liittyy. Yleisiä yhteyksiä ovat

esimerkiksi sosiaalinen, kulttuurinen, ammatillinen sekä historiallinen. Tutkimustekstiin tulee kuvata esiintymisympäristöä ja millaisessa tilanteessa tutkimusta on tehty, eli aika, paikka ja sosiaalinen verkosto. (Vilkkä 2021b, 96–98.) Opinnäytetyössä keskitytään vain tiettyyn sosiaaliseen ja fyysiseen ympäristöön, joten tutkimuksen tuloksia ei välttämättä voida suoraan hyödyntää muissa tilanteissa.

Prosessilla Vilkkä (2021b) tarkoittaa tutkimusaikataulun ja -aineiston tuotantoedellytysten suhdetta tutkijan ymmärrykseen tutkittavaan asiaan. Tutkimusaikataulun merkitys tutkimuksessa on siinä, kuinka syvälle tutkijan on mahdollista päästä tutkittavassa aiheessa. Tutkimusaineistossa tutkittavan tiedon tunnistaminen ei automaattisesti tarkoita tutkittavan tuottamien merkityssuhteiden ymmärtämistä. (Vilkkä 2021b, 96–98.) Tässä tutkimuksessa prosessi ilmenee siinä, että tutkimusaikataulu ja kyselyyn vastaamisen aikataulu ovat molemmat lyhyitä, joten tutkittavat olosuhteet ja sosiaaliset verkostot pysyvät pääsääntöisesti samanlaisina koko tutkimuksen ajan. Mikäli tutkimusaika olisi pitkä, voisi tapahtua suuriakin olosuhteiden muutoksia tilanteissa (Vilkkä 2021b, 97).

Tässä opinnäytetyössä käytän standardoitua kyselylomaketta eli kyselylomake on vastauksista riippumatta samanlainen kaikille vastaajille. Vastaajat lukevat kysymykset itse ja vastaavat kirjallisesti. Tämä mahdollistaa vastaajien pysymisen anonyyminä. Kyselylomakkeen etu on, että sen voi lähettää myös sähköisessä muodossa, joka on hyödyksi niissä tilanteissa, kun voidaan varmistua, että kaikilla vastaajilla on samanlainen pääsy sähköpostiin tai internetiin. (Vilkkä 2021b, 75–77.) Tässä opinnäytetyössä kyselylomake on paras vaihtoehto aineistonkeruumenetelmäksi sen takia, että vastaajien joukko on pieni, mutta hajallaan eli teemahaastatteluita eli ole mahdollista suorittaa laajasti. Lisäksi vastaajat ovat osa samaa työyhteisöä, joten voidaan varmistua, siitä, että kaikilla on samanlainen pääsy sähköpostiin ja internetiin.

Kyselylomakkeessa kysymykset voivat olla hyvin erilaisia, esimerkiksi monivalintakysymyksiä, avoimia kysymyksiä tai niiden sekoituksia. Monivalintakysymyksissä vastaajalla on tietyt vaihtoehdot, joiden mukaan hän vastaa. Niissä voi olla mahdollistaa laittaa yksi tai useampi vastaus yhteen kysymykseen.

Avoimissa kysymyksissä tarkoituksena on saada vastaajilta laajempia vastauksia ja enemmän kuuluviin heidän omia mielipiteitään ja ajatuksiaan. Sekamuotoisissa kysymyksissä osa vastausvaihtoehdoista on annettu, mutta vähintään yksi vaihtoehto on avoin, jotta voidaan ottaa huomioon sellaisiakin seikkoja, joita ei välttämättä suoraan osata ennustaa tai kaikkia vastausvaihtoehtoja ei tiedetä. (Vilkkä 2021b, 85–86.) Tässä opinnäytetyössä se näkyi siinä, että kyselylomakkeessa (liite 1) ilmenee kahta edellä mainituista kysymysvaihtoehdoista, eli vastaajat vastaavat monivalintakysymyksiin ja avoimiin kysymyksiin. Tällä tavoin pyrkimyksenä saada mahdollisimman laaja kuva vastaajien näkökulmista koirien hyödyntämiseen sijaishuollossa.

Kyselylomakkeen on tärkeää olla johdonmukainen, sillä johdonmukaisuus helpottaa kyselyyn vastaamista. Eli samaan asiasisältöön kuuluvat peräkkäin yhdeksi kokonaisuudeksi. Lisäksi muistettava ottaa huomioon, että yhdessä kysymyksessä keskitytään vain yhteen asiaan. Näin ollen samasta aiheesta, voi olla useampi kysymyksiä, jotta saadaan kokonaisvaltainen kuva aiheesta. Myös kysymysten muotoiluun tulee kiinnittää huomiota, jotta tutkija ja vastaaja ymmärtävät sen samalla tavalla ja tällä tavoin vastaaja vastaa siihen mihin tutkija haluaa kysymyksessä vastauksen. (Vilkkä 2021b, 86–88.) Kyselylomakkeessa kysymykset järjestellään niin, että samaan aiheeseen liittyvät kysymykset ovat peräkkäin sekä eri aiheisiin liittyviä kysymyksiä jaotellaan eri sivuille, jotta kyselylomakkeeseen olisi mahdollisimman selkeää vastata.

Teemahaastattelu on yleisin tutkimushaastattelun muodoista. Sitä voidaan kutsua myös puolistrukturoiduksi haastatteluksi, eli siinä on annettu tutkimuksen aiheen keskeisiä aiheita ja teemoja, joiden avulla tutkimusongelmaa voidaan lähestyä. Kysymyksiä ei kuitenkaan ole tarkoitus käydä kohta kohdalta läpi vaan ne käydään läpi vastaajan kannalta luontevassa järjestyksessä. Tavoitteena on saada vastaajalta kuvauksia haastattelun teemoista. Laadullisessa tutkimuksessa avoimet kysymykset tarjoavat paremman näkemyksen asiasta, kun taas määrällisessä tutkimuksessa suljetut kysymykset helpottavat tulosten tulkitsemista. Syynä tähän on, että suljettujen kysymysten avulla on helpompi saada numeraalisia tuloksia. Kuitenkin myös määrällisessä tutkimuksessa voidaan käyttää avoimia kysymyksiä, mikäli tutkittavasta asiasta tai ilmiöstä ei ole paljoa tietoa. Teemahaastattelu on huomattavasti hitaampi tutkimusmenetelmä kuin, esimerkiksi kyselylomake. (Vilkkä 2021a, 74–76; Vilkkä

2021b.) Haastattelua tehdessäni annan aiheita ja joitain kysymyksiä valmiista haastattelurungosta (liite 2), mutta kysymykset ja niiden järjestykset vaihtelevat vastaajan vastausten perusteella. Otan huomioon mistä vastaaja kertoo ja mikäli aiheeseen liittyviä kysymyksiä löytyy eri aihealueista, esitän kysymyksen siinä kohdassa, jotta selkeys säilyisi.

Havainnointi on systemaattista havainnointia eli se antaa silmillä havaittavaa tietoa ihmisen toiminnasta. Toisin sanottua pelkästään havainnoinnin pohjalta pystytään tehdä tulkintoja ihmisten käsityksistä ja kokemuksista toiminnasta. Havainnoinnin tulee kuitenkin olla järjestelmällistä ja suuntautuu tutkimussuunnitelmassa mainittuihin asioihin. (Vilkkä 2021b, 78.) Tämän seurauksena havainnointi pystyy tässä opinnäytetyössä olemaan vain muiden muotojen tukena eikä varsinaisena lähteenä.

5.3 Aineistojenkeruuprosessi

Aineistonkeruuprosessi alkoi epävirallisesti jo keväällä 2023, kun päätin aiheen. Virallinen aineistonkeruu alkoi syksyllä 2023 aiheen hyväksynnällä ja ohjaavan opettajan saamisella. Heti tämän jälkeen aloin etsimään lähteitä, joiden pohjalta voin lähestyä aihetta. Heti alkusyksystä 2023 tein opinnäytetyösopimuksen Nuorten Väylän kanssa.

Kirjallinen prosessi alkoi tieteellisen viitekehäyksen ja tutkimussuunnitelman tekemisellä. Tämän jälkeen lähetin tutkimuslupahakemuksen Nuorten Väylän toimitusjohtajalle. Tutkimuslupahakemuksessa kävin lyhyesti läpi mitä tutkimussuunnitelma pitää sisällään. Lähetin hänelle myös kyselylomakkeen kysymykset ja pyysin kertomaan, mikäli herää jotain mitä pitäisi lisätä tai muuttaa jotain kysymyksiä.

Kyselylomakkeen luonti tapahtui tammikuun 2024 aikana. Jonka jälkeen opinnäytetyöryhmäni testasi kyselyä ja antoi muutosehdotuksia sen suhteen. Muutin kyselyä ehdotusten mukaisesti. Tämän jälkeen lähetin kyselyn Nuorten Väylän työntekijöiden sähköposteihin. Kyselyyn vastaamisaika oli 26.1.–11.2.24. Kyselyyn tuli 11 vastausta, joka oli tutkimuksen kannalta melko pieni määrä. Tämän seurauksena loin teemahaastattelurungon ja etsin kaksi

haastateltavaa. Molemmat haastattelut tapahtuivat Teams-palvelun välityksellä. Haastattelujen jälkeen litteroin molemmat haastattelut.

Seuraavana olikin vuorossa aineistojen yhdistäminen ja loppupäätelmien tekeminen. Tämän jälkeen lähetin työn kielentarkastukseen. Lopuksi oli vuorossa opinnäytetyön esittäminen esitysseminaarissa muille opiskelijoille, opettajille sekä opponijalle. Sen jälkeen viimeiset muokkaukset.

Ennen viimeistelyä lähetin työn myös tilaajan edustajalle, joka toimitti sen Nuorten Väylän johdolle tarkasteltavaksi. Kerroin, että teen vielä muutoksia tekstiin ja annoille heille mahdollisuuden antaa muutos- ja kehitysehdotuksia. Heillä ei ollut kehitysehdotuksia työhön.

Koko opinnäytetyöprosessin aikana lähetin aika-ajoin kirjoituksen opinnäytetyöryhmälleni, jolta sain kommentteja mitä voisi muuttaa ja mihin vielä panostaa enemmän. Tein tarvittavia muutoksia heidän ehdotustensa mukaisesti.

5.4 Aineisto ja analyysi

Aineisto koostuu kyselylomakkeen ja teemahaastatteluiden avulla saaduista vastauksista. Käyn läpi jokaisen vastauksen yksitellen, jonka jälkeen kokoon saadut vastaukset yhdeksi kokonaisuudeksi, jota tarkastelen. Joten lopullisesta tuotoksesta ei pystytä erottamaan yksittäisen vastaajan vastauksia. Aineiston käsittelyn alkuun luon yleiskuvan saadusta aineistosta, jonka jälkeen syvennyn tarkemmin siihen, minkälaisen kuvan koirien hyödyntämisestä saan kyselylomakkeen vastausten avulla.

Aineiston analyysin tarkoituksena on tiivistää saatu tieto pienemmiksi kokonaisuuksiksi. Aineiston ryhmittely auttaa selventämään laajempaa sisältökokonaisuutta sekä tuomaan paremmin esiin erilaisia näkökulmia tutkimuksen kohteeseen liittyen. Käytännössä aineiston analyysissä pohditaan sitä mihin kysymyksiin analysoinnin avulla halutaan vastata ja tuomaan esiin, miten aineistoa tulkitaan. (Vilkkä 2021a, 129–130.)

Analyttinen ajattelu on hyvin suuressa osassa analyysin tekemisissä. Siinä tutkimuksen tekijän tulee ajatella aineistoa kyseenalaistaen, tietoisesti ja kriittisesti. Analyttisessä ajattelussa tutkija oppii itse ja tulee tietoiseksi omista ratkaisuksistaan niin aineison analysoinnissa kuin koko prosessin aikana. (Vilka 2021a, 131.)

Aineiston analyysissä hyödynnän hermeneuttista metodia eli tietoisesti irtaudun omista ajatuksista liittyen tutkittavaan kohteeseen. Toisin sanoen tutkimuksessa saatu teoria ei ole sidoksissa niihin oletuksiin, joita minä tutkijana olen tehnyt tutkimuksen alussa. Tällä tavoin teoria muodostuu lähtöoletusten, tutkimuksen tapahtumien ja edellisen ymmärtämisen tason ylittämällä. Hermeneuttisen metodin tavoitteena on luoda sellainen tulkinta, joka kuvaa mahdollisimman uskottavasti tutkittavaa kohdetta. Hermeneuttisella kehällä (kuva 1) tarkoitetaan, että tutkija asettuu vuoropuheluun tutkimusaineiston kanssa. Dialogin tarkoituksena on avoin asenne sekä toisen ymmärtäminen, ei suostuttelu omaksi hyväkseen tai itsestään selvään käsitykseen. Tiedon tulee syntyä vuorovaikutuksen tuloksena. (Vilka 2021b, 142–143.)

Kuva 1. Hermeneuttinen kehä (Anttila 1998)

Aineiston analyysitapaa voidaan kutsua myös teorianohjaamaksi analyysiksi. Eli aineiston keräämisessä ja käsittelyssä suuntaa antaa jatkuva oppiminen.

Koko analysoinnin aikana ylläpidetään teorian ja aineiston välistä vuoropuhuttelua, jotta ne ovat yhdessä osa lopullista tulkintaa. Hermeneuttinen kehä auttaa siinä, jotta pystyn luomaan kuvauksen pelkkien aineistojen perusteella ilman omien ennakkooajatusten luomaa kuvaa.

6 TULOKSET

6.1 Vastajien tausta

Teemahaastattelut ja kyselylomake antoivat samansuuntaisia tuloksi siitä, miten koiria hyödynnetään Nuorten Väylässä. Tulosten perusteella kaikilla osastoilla hyödynnetään koiria, mutta Tirvan toimipisteessä enemmän kuin Kuu-sankoskella. Suurin osa vastaajista (7) sekä molemmat haastateltavat kertoivat olevansa korkeakoulutettuja. Lopuilla neljällä on ammatillinen tutkinto. Vastauksia tuli jokaiselta osastolta sekä muilta Nuorten Väylän osilta, muihin lasketaan tässä Väylän koulu sekä johtoporras.

Kyselyyn vastanneista 8 kertoo omistavansa koiran. Sama määrä kertoo myös hyödyntävänsä koiraa omassa työssään enemmän tai vähemmän. Joillain koira on mukana päivittäin, osalla satunnaisesti. 9 kyselyyn vastanneista kertoo jonkun muun osastollaan hyödyntävän koiraa osana työtään. Molemmat haastatellut kertoivat muiden osaston työntekijöiden tuovan koiriaan töihin ja toinen vastaaja kertaa ajoittain itsekin tuovan oman koiransa mukanaan.

Kuitenkin reilu puolet (54,5 %) koiran hyödyntämisestä on tavoitteetonta. Osa kyselyyn vastanneista laskee tavoitteelliseksi toiminnaksi sen, että nuoret saavat jonkinlaista hyötyä koiran läsnä olost, esimerkiksi kahdenkeskisissä keskusteluissa sekä rauhoittavana tekijänä erilaisissa ryhmätilanteissa. Hyvin monet kyselyyn vastanneista ja haastatellut olivat sitä mieltä, etteivät he tiedä onko toisten koirien hyödyntäminen tavoitteellista. Asiaa ei ole kirjattu minnekään ylös, joten sitä ei myöskään voida seurata ja arvioida. Toinen haastatelluista kertoi tavoitteellisuudenpuutteesta ”*Ei ainakaan mun tietääkseni tai selkeästi ole sanottu, että olisi mitään selkeätä tavoitetta ollut*”

Vain kolmella kyselyyn vastanneista oli aikaisemmista töistä kokemuksia koiran hyödyntämisestä työssä. Jollain on ollut koulutettu koira, jollain on ollut

oma koira mukana päihdekuntoutujien sekä vanhusten parissa työskennellessä. Eräs vastaajista on opiskellut koulussaan Green Care -suuntausta sekä käyttänyt omaa koiraansa työparina työssään. Toinen haastatelluista kertoi hänen aikaisemmissaan töissä olleen koiria samalla tavoin kuin nykyään eli koirat vain olivat paikalla silloin tällöin, mutta niitä ei sen enempää hyödynnetty työssä.

6.2 Positiiviset vaikutukset

Kaikki vastaajat kertoivat positiivisia vaikutuksia näkyvän nuorissa koiran läsnä ollessa. He kuvailivat nuorten esimerkiksi olevan iloisempia ja avoimempia sekä tuovan paremmin positiivisia tunteitaan esiin.

Hyvin monessa vastauksessa ilmeni koiran rauhoittava vaikutus erilaisissa tilanteissa. Muutamana esimerkkinä koiran rauhoittavasta vaikutuksesta toimii, koiran oleminen luokkatilanteessa antaa ”syyn” tehdä hetken jotain muuta sekä yleinen osaston rauhoittaminen. Useampaan kertaan nousi esiin, että mikäli nuori on levoton tai aggressiivinen voi koira rauhoittaa nuorta jo pelkällä läsnäololla. Eräs kyselyn vastaaja kiteytti ajatuksen hyvin, eli ”*pitää lopettaa riehuminen, ettei koira pelkää*”.

Koiran kerrottiin myös toimivan hyvänä keskustelun aloittajana. Monessa vastauksissa ilmeni, että koirat helpottavat uuden nuoren kanssa keskustelun aloittamista. Toinen haastateltavissa kuvaa tilannetta, että nuoren voi olla helpompi heti aluksi keskustella koiraan liittyvistä asioista kuin hänen omasta tilanteestaan tai ongelmistaan. Koiran koettiin helpottavan aikuisten ja nuorten välisiä keskusteluja siinä, että kun nuori rapsuttelee koiraa voi omista ongelmistaan olla helpompi puhua, kun voi keskittyä rapsuttamiseen eikä puhumiseen.

Masentunut tai surullinen nuori voi saada iloa jo pelkästä koiran läsnäolosta. Koira on ”pyyteetön lohduttaja”, joka ei tuomitse tai arvostele nuoren esiin tuomia tunteita. Koira ei myöskään vie nuoren kertomia asioita eteenpäin. Tämä voi olla nuorta helpottavaa tietoa. Koiran avulla nuoret saavat luvan kanssa tuoda esiin myös herkän puolen itsestään jollekin elävälle olenolle.

Haastatteluissa sekä kyselyn vastauksissa nousi esiin myös arkielämän taitojen sekä vastuunottamisen harjoittaminen koiran kanssa. Nuoret esimerkiksi haluavat käyttää koira ulkona ja muutenkin huolehtia siitä koiran omistajan tehdessä omia töitään. Koirasta riippuen nuoret voivat ulkoiluttaa yksinään tai olla ohjaajan kanssa käyttämässä koira ulkona.

Nuorten kanssa voidaan käydä keskustelua siitä mitä koiran omistaminen vaatii. Nuoren kanssa voidaan keskustella myös koiran omistamisen ja hankkimisen taloudellisesta puolesta. Toinen haastatelluista kertoi näiden keskustelujen olevan hyödyllisiä siinä, että on samalla helppoa käydä läpi laajojakin aihepiirejä, jotka liittyvät nuoren tulevaisuuteen. Nuorille tulee tuoda esille, että jotta voi huolehtia koirasta tulee pystyä huolehtimaan itsestään ensin.

Nuorten Väylässä hyödynnettävät koirat ovat erikokoisia, aina parikiloisesta jopa lähes 90-kiloiseen. Toinen haastatelluista kertoi kokevansa koirien suuren kokoeron hyväksi. Hän koki, että sillä tavoin nuoret tottuvat erikokoisiin koiriin ja erilaisiin koiriin. Hän nosti esiin myös, että erilaisiin koiriin tottuminen voi vaikuttaa myös positiivisesti ihmisten erilaisuuteen tottumiseen. Sekä haastatteluissa että kyselyn vastauksissa ilmeni, että moni lähes kaikki vastaajat haluaisivat lisätä koirien hyödyntämistään työympäristössään tai pitää määrän samana kuin nykyisin.

Vaikutukset työyhteisöön ovat pääsääntöisesti positiivisia. Koira tarjoaa pieniä taukoja työhön, jolloin voi esimerkiksi rapsutella koira. Ilmeni myös, että koira tuo iloa mukanaan. Vastauksissa nousi esiin, että mikäli koira on ns. näkymätön ja huomaamaton, on koiran läsnäolo neutraalia. Mutta jos koira on huomiota hakeva tai äänekäs voi se haitata työskentelyä. Osa työntekijöistä ei huomioi koira välttämättä ollenkaan.

Toinen haastatelluista toi esiin heidän osastonsa työntekijöiden olevan koiraihmissiä ja kertovat, ettei ole kovin montaa työntekijää, jolla ei olisi koira. Joten koirat antavat myös yhteistä puhuttavaa ja jollakin tasolla luo yhteishenkeä.

6.3 Negatiiviset vaikutukset

Vastaajat ja haastateltavat, yhtä lukuun ottamatta, vastasivat etteivät he ole huomanneet nuorissa negatiivisia vaikutuksia. Joitain kohtia esimerkkejä nousi kuitenkin esiin, joissa koira ei välttämättä ole hyväksi nuorten kannalta.

Haastatteluissa nousi esiin, että koira voi tuoda lisätyötä niin omistajalleen kuin muillekin työntekijöille. Sama asia tuli esiin myös kyselyyn vastanneiden keskuudessa, muttei yhtä voimakkaasti kuin haastatteluissa. Nousi esiin, että varsinkin jos oma koira on paikalla, on enemmän tekemistä ja huolenaiheita. Toinen haastatelluista koki kuitenkin oman koiran olevan joinain päivinä olevan hyvä, sillä silloin on pakko lähteä välillä haukkaamaan happea ja saa pientä taukoa työstä. Varsinkin mikäli on jossain syystä hankala tai ”huono” päivä.

Henkilön, joka tuo koiran töihin mukaan, on myös otettava huomioon, ettei koira välttämättä voi ottaa mukaan, mikäli tiedossa on hyvin kiireinen päivä. Toinen haastatelluista toi esiin myös sen näkökulman, että vaikka edellisenä päivänä olisi katsonut työpäivän suunnitelmien olevan rauhallisia, voi tilanne muuttua hyvinkin nopeasti ja olla täysin päinvastainen. Joten koiran tuovan työntekijän tulee olla valmistunut myös niihin tilanteisiin. Sekä otettava työkaaverinsa huomioon. Kyselyn vastauksissa nousi esiin, että koiran ottamisesta tulee aina muistaa, keskustella myös työvuorossa olevien kollegoiden kanssa.

Väkivaltatilanteet sekä aggressiivisuus nousivat esille monessa vastauksessa, kun pyysin heitä pohtimaan milloin koira voi olla haitaksi. Vastauksista ilmeni, että silloin on vain yksi lisähuolehdittava. Lisäksi jotkut pohtivat miten koira reagoi esimerkiksi siihen, jos nuori alkaa lyömään pöytää tai paiskomaan ovia tai tulee kiinnipitotilanne. Näissä tilanteissa koiran reagointi vaikuttaa myös omistajan reagointiin, mikä voi olla haitallista kokonaisuuden kannalta. Tällöin ohjaajan tai työntekijän huomio ei välttämättä ole nuoressa vaan koirassa ja sen reaktioissa.

Toinen useassa vastauksessa ilmennyt aihe oli nuorten koirapelko tai aikaisemmat huonot kokemukset. Usein pelko voi olla peräisin huonoista kokemuk-

sista koirista tai yleisesti muista eläimistä. Myös eri kokoiset koirat voivat aiheuttaa pelkoa, osa pelkää isoja koiria niiden koon takia ja osa arastelee pieniä koiria, koska eivät ole tottuneet niihin.

Muita esille tulleita asioita olivat koiran jätösten tekeminen nuorten huoneisiin, karvojen jääminen joka paikkaan sekä joitain häiritsee koiran haukkuminen. Joissain tapauksissa koira myös häiritsee nuorten nukkumaan menoa, koska he eivät malta koiran takia mennä rauhoittumaan.

6.4 Muutokset

Lähes kaikki (90 %) vastanneista olisivat kiinnostunut kouluttautumaan lisää siitä, kuinka koira voitaisiin hyödyntää paremmin osana omaa työtä. Myös molemmat haastateltavat olivat sitä mieltä. Haastatteluissa kävin läpi, miten haastateltavat haluaisivat koulutuksen tapahtuvan. He ehdottivat niin yleistä koulutusta kaikille tai mahdollisuuksia itsenäiseen kouluttautumiseen. Yleisesti he kokivat, että kouluttautumisen tulisi olla vapaaehtoista ja ns. vapaamuotoista. Kouluttautumisen keinoja voisi olla esimerkiksi sekä asiasta lukeminen että koulutusvideoiden katsominen itsenäisesti tai porukalla.

”Lähinnä sitä, että mitä arjessa pystyisi hyödyntämään enemmän vielä vähän menetelmällisempää. Keskustelua ja tekemistä nuoren ja koiran kanssa. – toki joku tuollainen yleinen koko osaston koulutus vahvistaisi, mutta tavallaan siinä tulisi se, että kaikilla on ainakin se sama pohja. Joo sama tieto tulee ja näin, mutta sitten taas niin. Kyllä mä uskon, että jos tulisi sellainen suht tiivis materiaalinippu esimerkiksi, vaikka ihan paperilla, että sitten sitä voi lukea tässä näin aina ohi mennä ja tutustua itse. Ja mahdollisesti sitten vielä niin kun netistä kaivamaan lisätietoa.”

Kyselyn vastauksista sekä haastatteluista nousi esiin, että työssä käytettäviä koiria tulisi kouluttaa, aivan samoin kuin koiria hyödyntäviä ammattilaisiakin. Lisäksi kouluttamalla koira on suorittanut soveltuvuuskokeet, joiden avulla voidaan varmistua koiran sopivuudesta sijaishuoltoyksikössä työskentelyyn. Koiran kouluttamisella ja itse kouluttautumisella *”lisätään menetelmiä, joiden avulla saadaan koko hyöty irti koiran läsnäolosta.”* Haastatellut kokivat, ettei kaikkia

koiria tarvitsisi kouluttaa, mutta osan voisi. Eräs kyselyn vastaaja on kuitenkin eri mieltä ja hänestä niin koirien kuin niitä työpareina käyttävien ihmisten tulisi olla koulutettuja, jotta voidaan varmistua siitä, että eläinavusteista työtä toteutetaan niin kuin kuuluukin.

Hyvin monessa vastauksessa, niin kyselyssä kuin haastatteluissa, ilmeni toiveita, että koirien hyödyntämisestä tehtäisiin tavoitteellisempaa. Myös nousi esiin, että olisi tärkeää tuoda tietoa myös työyhteisölle, mitä tavoitteita koiran hyödyntämisessä on. Tavoitteet koetaan tärkeiksi, jotta voidaan seurata koirien hyödyntämisen onnistumista sekä, jotta koko työryhmä olisi samassa veneessä sen suhteen, kuinka koiria hyödynnetään juuri heidän osastollaan.

7 YHTEENVETO

7.1 Johtopäätökset ja pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Nuorten Väylän työntekijöiden kokemuksia koirien hyödyntämisestä osana heidän työtään lastensuojelun sijaishuollossa. Vastaajien määrä oli kuitenkin melko pieni, joten opinnäytetyön tulokset eivät ole yleistettävissä. Tulosten perusteella saadaan kuitenkin luotua kuvaa miten Nuorten Väylän työntekijät kokevat koirien hyödyntämisen osana heidän työtään.

Kyselylomakkeeseen tullut vastaukset sekä haastattelut loivat samanlaista kuvaa koirien hyödyntämisestä. Saadut vastaukset antavat samansuuntaisia tuloksia kuin aikaisemmatkin tutkimukset koirien hyödyntämisestä.

Koirien läsnäolo voi toimia keskustelun aloittajana tai sen jatkumisen helpottajana. Varsinkin kyselyn vastauksissa ilmeni vastaajien kokevan koiran helpottavan keskustelun aloittamista uuden nuoren kanssa sekä luottamuksen syntymistä nuoren ja ohjaajan välille. Koiran läsnäolon koettiin vaikuttavan hyvin monin tavoin nuorten ja aikuisten välisiin keskusteluihin. Latvala-Sillman (2018) nostaa esiin myös koiran positiivisen läsnäolon, joka voi helpottaa luottamuksen syntymistä nuorelta aikuisiin. Koiran avulla nuori pystyy kertomaan vaikeita asioita aikuisille ns. huomaamattomasti samalla, kun huomioi läsnä olevaa koiraa. (Latvala-Sillman 2018, 12–13, 43–44.)

Koirien avulla pystytään harjoittelemaan myös arkielämän taitoja. Koiran avulla voidaan antaa nuorille kuvaa minkälaisia asioita pitää muistaa huolehtia niin omassa elämässään kuin koirastakin huolehtiessa. Nuoret voivat osallistua koiranhoitoon joko itsenäisesti tai koiran omistajan kanssa. Helppoja osallistumisen tapoja on ruokkiminen, ulkona käyttäminen sekä puhtaan veden vaihtaminen kuppiin. Nämä kaikki toiminnot antavat nuorille harjoitusta vastuunottamisesta ja toivat toimia arjen rytmejä lisäävinä tekijöinä. (Latvala-Sillman 2018, 44.)

Tuloksissa ilmeni koiran välillä häiritsevän työn tekoa, varsinkin mikäli koira on paljon huomiota hakeva. Lisäksi koiran kanssa tulee ottaa huomioon ulkoiluttaminen ja ruokkiminen. Nämä kaikki nousivat esiin myös Fourpawsin (s.a.) haitoissa koirien hyödyntämisessä. He nostivat esiin koiran haukkumisen ja vinkumisen häiritseväksi tekijäksi. (Fourpaws s.a.)

Opinnäytetyön tuloksista nousi esiin aihepiiri, josta en löytänyt teoriatietaa. Aihe on kuitenkin tärkeä ja sitä olisi hyvä käydä läpi enemmän. Aihe liittyy väkivaltilanteisiin ja aggressiivisuuteen ja miten se voi vaikuttaa koiriin/miten koira vaikuttaa siihen. Yleisesti ennakoimattomat ja yllättävän tilanteet ovat sellaisia, joihin koiran omistajan ja töihin tuovan tulisi osata valmistautua. Olisi tärkeää, että koiran reagointia osattaisiin edes suurin piirtein arvioida, jotta työntekijöillä olisi tarvittaessa oikeasti pystyvyys toimimaan yllättävissä tilanteissa ilman, että kukaan joutuu miettimään, miten koira tilanteessa käyttäytyy. Kuitenkin nuoret ovat pääasiassa ja työntekijöiden keskittymisen tulee olla heissä, varsinkin yllättävissä tilanteissa sekä vaaratilanteissa.

7.2 Prosessin luotettavuus

Intention huomioon ottaminen on sitä, että tutkija ottaa huomioon tutkittavan motiiveja ja tarkoitusperiä. Tutkittavan motiiviin vaikuttavat siihen, miten hän kertoo tai ilmaisee asioita, hän voi esimerkiksi peitellä, liioitella, vähätellä tai yleistää asioita, mikäli se sopii paremmin hänen omaan motiiviinsa. Myös väärin muistamisen mahdollisuus on olemassa. Tämä on syynä siihen, miksi intention merkitystä ei tule unohtaa. Hyvä muistaa, ettei tutkittavan intentiossa ole aina kyseessä valehtelu. Vaan valehtelukin vaatii jonkinlaisen motiivin. Li-

säksi tutkittava voi normittaa asioita ja rakentaa intentiota puhumalla alalla vaikiintuneella tavalla, joka luo kuvaan alasta, mutta jättää tutkittavan oman näkemyksen piiloon. (Vilkkä 2021b, 96–98.) Omassa opinnäytteessäni intention merkitys on tärkeässä osassa, sillä vastauksia tutkittaessa tulee ottaa huomioon se, että onko työntekijällä omaa koiraan tai hyödyntääkö sitä työssään voi vaikuttaa paljonkin siihen, miten hän kokee koirien hyödyntämisen omassa työssään.

Tämä opinnäytetyö on minun ensimmäinen, eikä minulla ole aikaisempaa kokemusta tutkimuksen tekemisestä, joten se toimii myös tutkimuksen luotettavuuden yhtenä tekijänä. Aiheesta oli hieman hankala löytää luotettavaa aineistoa, joten se on toinen luotettavuuteen vaikuttava tekijä. Työtä tehdessä olen siirtänyt omat ajatukseni koirien hyödyntämisestä sivuun. Työssä ilmenee löytämäni tiedot sekä kyselyissä ja haastatteluissa saadut vastaukset. Olen pyrkinyt tuomaan parhaani mukaan esiin kaikki näkökulmat, jotka vastauksissa tulivat ilmi.

7.3 Jatkoehdotukset Nuorten Väylälle

Nuorten Väylän työntekijöiden vastauksista ilmeni halukkuus kouluttaa itseään koirien hyödyntämiseen liittyen. Joten näkisin, että Nuorten Väylä voisi tarjota jonkinlaista koulutusta työntekijöilleen. Koulutus voisi tapahtua esimerkiksi yhteistyössä Koiran kasvatus- ja kuntoutustyössä ry:n kanssa. Kuitenkin tietäen koko työyhteisön kiireellisyyden koulutus voisi tapahtua helpoiten jonkinlaisella itsenäisesti käytävällä koulutusmateriaalilla. Eräs kyselyyn vastanneista korosti kouluttautumisen ja kouluttamisen tärkeyttä niin koirien kuin niitä hyödyntävien työntekijöidenkin osalta.

Kouluttautumisen hyötynä on, että sillä tavoin on mahdollista hyödyntää koiria laadukkaammin ja monipuolisemmin. Myös nuoret voivat saada enemmän hyötyjä koirista, mikäli niitä on koulutettu auttamaan nuoria. Koulutus toimii koiran luontaisia taitoja lisäävänä. Kouluttamisen hyötynä voidaan myös varmistua siitä, että kyseinen koira on oikeasti sopiva toiminaan lastensuojelun sijaishuollossa.

Toinen ehdotus on, että koko työryhmälle tehdään selväksi mitä tavoitteita koiran hyödyntämisillä on. Tästä päästäänkin siihen, että jokaisella koiralla, jota hyödynnetään osana työtä, tulisi olla tietyt tavoitteet, joihin pyritään. Toinen vaihtoehto olisi, että kaikilla osaston koirilla olisi samat tavoitteet, joihin kaikki pyrkivät. Pääasiana on kuitenkin, että on tavoitteet, joiden mukaan toimintaa tehdään ja minkä mukaan toimintaa voidaan suunnitella sekä arvioida.

7.4 Jatkotutkimusehdotukset

Jatkotutkimusehdotuksena on tutkia laajemmin koirien hyödyntämisen mahdollisuuksia lastensuojelussa sekä yleisesti nuorisotyönkentällä. Asiaa on hie-
man aikaisemmin tutkittu, mutta edelleen olisi tarpeen tutkia. Ilman asiallisia tutkimuksia on hyvin hankalaa toimia koira-avusteisesti. Koira-avusteisuuden tutkimisen avulla voitaisiin luoda yhteisiä toimintamalleja, joiden mukaan koira-avusteisuutta tehdään. Näiden toimintamallien avulla voidaan varmistua, että kaikkialla toiminta on yhdenvertaista ja toimii samoin.

Voisi olla hyväksi kehitellä jonkinlainen yleinen infopaketti, jossa käytäisiin läpi, miten koiria voitaisiin hyödyntää sijaishuollossa. Toinen vaihtoehto olisi, että kehitettäisiin koira-avusteisuuden koulutus, joka suuntautuu suoraan ja laajemmin sosiaalipuolelle. Jonkinlaisen tietopaketin tai koulutuksen kehittämisen sosiaalialalle, voisi tuoda lisää intoa hyödyntää koiria paremmin osana työtään. Tietopaketti voi toimia toiminnan aloittamisen ja seuraamisen helpottajana.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2013. Koirat kasvun ja kehityksen tukena koulussa. Teoksessa Ikäheimo, K(toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 184–194.

Animals Helping Humans. s.a. Information Pack for Animal-Assisted Social Work. Animal Therapies Ltd. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.animaltherapies.org.au/wp-content/uploads/2022/08/Canine-assisted-social-work-guidelines.pdf> [viitattu 14.3.2024].

Anttila, P. 1998. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Otavan opiston osuuskunta. Metodix Oy. WWW-sivusto. Saatavissa: <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/#2.3.2%20Hermeneuttinen%20tieteenperinne> [viitattu 3.12.2023].

Anttila, S.-R. & Kannianen, A.-E. 2022. Koira-avusteisen pedagogiikan suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus erityisopetuksessa. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20220510> [viitattu 23.9.2023].

Fourpaws. s.a. Drawback of Dogs in the Workplace. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fourpaws.com/pets-101/family-matters/dogs-at-work-pros-cons> [viitattu 30.4.2024].

Hyötykoirat. s.a. Kennelliitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kennelliitto.fi/koirat/hyotykoirat> [viitattu 27.10.2023].

Ikäheimo, K. 2013. Eläinavusteisen työskentelyn määritelmiä ja termejä (AAA ja AAT). Teoksessa Ikäheimo, K(toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 10–14.

Järvi, T., Ikäheimo, K. 2020. Koira koulutyössä. Toimintaa ja teoriaa eläinavusteisuudesta. Helsinki: Books on Demand GmbH.

Kahilaniemi, E. 2020. Eläinavusteinen interventio. Asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin. 2. painos. Helsinki: Voimatassu.

Kallio, S., Rintamaa, J. 2008. Koira mukana lastensuojelussa. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa: eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 226–230.

Kasvatus- ja kuntoutuskoirat. s.a. Kennelliitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kennelliitto.fi/koirat/hyotykoirat/henkilokohtaiset-hyotykoirat/kasvatus-ja-kuntoutuskoirat> [viitattu 27.10.2023].

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. 2022a. Etusivu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/kkktry/> [viitattu 23.9.2023].

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. 2022b. Koira hyvinvoinnin tukena. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/koira-tyoparina/koira-hyvinvoinnin-tukena/> [viitattu 28.10.2023].

Koiriin liittyvä lainsäädäntö. s.a. Kennelliitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kennelliitto.fi/koiran-omistaminen/koiriin-liittyva-lainsaadanto> [viitattu 23.9.2023].

Koskinen, P. 2017. Hyvä paimenkoira voi korvata tilalla monta ihmistä – Lampuri: ”En pärjäisi töissä ilman koiria”. WWW-dokumentti. Päivitetty: 18.9.2017. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-9835223> [viitattu 30.4.2024]

Lastensuojelu. s.a. Sosiaali- ja terveysministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/lastensuojelu> [viitattu 5.1.2024].

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Lastensuojelun käsikirja. 2023. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja> [viitattu 26.10.2023].

Latvala-Sillman, P. 2018. Työparina koira: Koira sosiaali- ja terveys- ja kasvatustalouden työssä. Helsinki: Sanasilta.

Nuorten Väylä. s.a. Etusivu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://nuorten-vayla.fi/> [viitattu 5.1.2024].

Suomen Sveitsinpaimenkoirat ry. s.a. Hali-Bernit. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sennenkoirat.net/harrastustoiminta/hali-bernit/> [viitattu 30.4.2024].

Suvilehto, P. 2022. Inspiroivat ja parantavat eläimet. Helsinki: Avain.

Vilka, H. 2021a. Näin onnistut opinnäytetyössä: Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. 2021b. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus. E-kirja. Saatavissa: <https://www.ellibslibrary.com/book/9789523701731> [viitattu 1.12.2023].

Koirien hyödyntäminen sijaishuollossa kyselylomake

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Tämä kysely on luotu opinnäytetyön aineiston keruuta varten. Opinnäytetyön aiheena on Koirien hyödyntäminen lastensuojelun sijaishuollossa: Nuorten Väylän työntekijöiden kokemuksia. Prosessin kesto on syksystä 2023 kevääseen 2024.

Kyselyssä kerättävät tiedot liittyvät toimipisteeseesi sekä kokemukseesi koira-avusteisuudesta sijaishuollossa. Opinnäytetyöhön kerättävät tiedot ovat anonymoijia, eikä yksittäistä vastaajaa pysty tunnistamaan lopullisesta työstä.

Mikäli sinulla on kysyttävää voit ottaa yhteyttä cteta003@edu.xamk.fi tai 0407499364

Millä osastolla työskentelet? *

Kuntoutusosasto

Pysäytys- ja arviointiosasto

Satama

Jiippi

Muut

Millä koulutustaustalla työskentelet? *

Toisen asteen

Korkeakoulu

Ylempi korkeakoulu

Omistatko koiran? *

Kyllä

Ei

Hyödynnätkö koira omassa työssäsi? *

Kyllä _____

Ei

Hyödyntääkö joku muu yksikössäsi koira työn tukena? *

Kyllä _____

Ei

Onko koiran hyödyntäminen tavoitteellista vai tavoittelematonta? *

Tavoitteellista

Tavoittelematonta

Miten tavoitteellisuus näkyy?

Onko sinulla aikaisempaa kokemusta koirien hyödyntämisestä muissa töissä?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Kerro millaisia kokemuksia sinulla on?

Huomaatko osaston nuorissa positiivisia vaikutuksia koiran läsnäollessa? *

Täysin samaa mieltä

Jokseenkin samaa mieltä

En osaa sanoa

Jokseenkin eri mieltä

Täysin eri mieltä

Entä negatiivisia vaikutuksia?

Täysin samaa mieltä

Jokseenkin samaa mieltä

En osaa sanoa

Jokseenkin eri mieltä

Täysin eri mieltä

Kerro millaisia vaikutuksia huomaat nuorissa koiran läsnäollessa *

Kuvaile jokin tilanne, jolloin koiran läsnäololla on ollut positiivinen vaikutus *

Kuvaile myös negatiivinen vaikutus *

Millä tavoin koiran/koirien läsnäolo vaikuttaa työyhteisöön? *

Millä tavoin koirien läsnäolo vaikuttaa aikuisten ja nuorten kanssa käymiseen? *

Kuvaile jokin tilanne, jossa voisit kuvitella koiran läsnäolosta olevan hyötyä nuoren osalta *

Kuvaile milloin koiran läsnäolosta voi olla haittaa

Tulisiko mielestäsi koirien läsnäoloa työpaikalla lisätä vai vähentää? *

Lisätä
Vähentää

Miten haluaisit kehittää koirien hyödyntämistä osana oman osastosi toimintaa? *

Olisitko kiinnostunut hankkimaan lisäosaamista koirien hyödyntämisestä osana työtäsi?

Kyllä
Ei

Haluatko kertoa vielä jotakin aiheeseen liittyen?

Teemahaastattelurunko

Tutkimuskysymys: Millaisia kokemuksia työntekijöillä on koirien hyödyntämisestä sijaishuollossa?

Kohderyhmä: Nuorten Väylän työntekijät

Teemahaastattelurunko:

Tausta:

- Millä osastolla työskentelet?
- Mikä on koulutustaustasi?
- Onko sinulla koira? Millainen?

Omat kokemukset:

- Kuinka osastollasi hyödynnetään koira osana työtä?
- Huomaatko, että koiran hyödyntäminen olisi tavoitteellista?
- Miten se näkyy/onko jokin näkyvä suunnitelma toiminnalle?
- Onko aikaisemmissa työpaikoissasi hyödynnetty koiria?
- Millä tavoin?
- Mikä on oma kokemuksesi koirien läsnäolosta työpaikallasi?
- Koetko koiran läsnäolon vaikuttavan omaan työhösi?
- Millä tavoin?
- Entä vaikuttaako koiran/koirien läsnäolo työyhteisöön?
- Millä tavoin?

Vaikutukset nuoriin:

- Millaisia positiivisia vaikutuksia huomaat osaston nuorissa koiran läsnäollessa?
- Millaisia negatiivisia vaikutuksia huomaat osaston nuorissa koiran läsnäollessa?
- Millaisissa tilanteissa olet huomannut positiivisia vaikutuksia nuorissa?
- Millaisissa tilanteissa olet huomannut negatiivisia vaikutuksia nuorissa?
- Miten koira vaikuttaa aikuisten ja nuorten kanssa käymiseen?
- Kuvaile jokin tilanne, jossa koirasta olisi hyötyä nuorille?
- Kuvaile jokin tilanne, jossa koirasta olisi haittaa nuorille?

Muutokset:

- Koetko, että koirien läsnäoloa tulisi muuttaa lisäämällä tai vähentämällä sitä?
- Millä tavoin?

Liite 2/2

- Miten haluaisit kehittää koirien hyödyntämistä osana oman osastosi toimintaa?
- Onko sinulla kiinnostusta kouluttaa itseäsi liittyen koirien hyödyntämiseen omassa työssäsi? Miten?
- Koetko, että työssä käytettävät koirat tulisi olla koulutettu jollakin tavalla? esimerkiksi kasvatus- ja kuntoutuskoira, terapiakoira
- Tulisiko teoretieto koirien hyödyntämisestä tuoda esiin myös muille kuin koiria hyödyntäville työntekijöille?
- Miten tätä tietoa olisi hyvä jakaa?
- Mitä muuta haluaisit tuoda esiin koirien hyödyntämisestä?